

16. Благов Е.В. *Применение уголовного права (теория и практика)*. — СПб.: Изд-во «Юридический центр Пресс», 2004. — 505с;
17. Дагель П. С. *Учение о личности преступника в советском уголовном праве*. — Владивосток: Изд-во Дальневосточ. ун-та, 1970. — 132с;
18. Соціологія; терміни, поняття, персонал: *Навчальний словник-довідник: За заг. ред. ВМ. Пічі*. — К.: Каравела; Львів: Новий Світ-2000, 2002. — 480с.;
19. Філософія. *Навчальний посібник. /За ред. І.Ф. Надольного*. — К.: Вікар, 1997. — 584с;
20. Немов Р.С. *Психологія. В 3-х кн.. Кн. 1. Общие основы психологии*. — А4.: Просвещение; Владос, 1995. — 547с.

Н. Л. Розенфельд,

головний консультант Інституту законодавства Верховної Ради України,
кандидат юридичних наук

ОКРЕМІ ПРИЧИНИ ПРОБЛЕМ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ АВТОРСЬКОГО ПРАВА І СУМІЖНИХ ПРАВ

Відповідно до статті 10 Конвенції Ради Європи «Про кіберзлочинність» від 23 листопада 2001 року [1] до переліку злочинів, що вчинюються за допомогою комп'ютерних систем, належать правопорушення, пов'язані з порушенням авторських та суміжних прав, під якими у цьому акті розуміються:

а) порушення, які визначені законодавством Сторони Конвенції відповідно до її зобов'язань за Паризьким Актом від 24 липня 1971 року щодо Бернської Конвенції про захист літературних та художніх творів [2], Угодою про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності [3] та Угодою ВОІВ про авторське право [4] у випадку, коли такі дії вчинені свідомо, у комерційних розмірах і за допомогою комп'ютерних систем (частина перша);

б) порушення, які визначені законодавством Сторони Конвенції відповідно до її зобов'язань за Міжнародною конвенцією про захист виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення (Римська конвенція) [5], Угодою про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності [6] і Угодою ВОІВ про виконання фонограм [7], у випадку, коли такі дії вчинені свідомо, у комерційних розмірах і за допомогою комп'ютерних систем.

Відповідно до вказаних актів об'єктом цивільно-правового захисту авторських і суміжних прав і відповідно до змісту статті 10 Конвенції ради Європи «Про кіберзлочинність» предметами відповідних злочинів є:

1) комп'ютерні програми, як вихідний текст, так і об'єктний код, що охороняються як літературні твори (стаття 2 Бернської конвенції; частина перша статті 10 Угоди по торгових аспектах прав інтелектуальної власності; стаття 4 Договору ВОІС «Про авторське право»);

2) компіляції даних (бази даних) або іншої інформації в будь-якій формі, які за підбором і розміщенням змісту є результатом інтелектуальної творчості (частина друга статті 10 Угоди по торгових аспектах прав інтелектуальної власності; стаття 5 Договору ВОІС «Про авторське право»).

Стаття 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» [8] дає визначення комп'ютерним програмам, яке включає поняття об'єктного та вихідного коду, та базам даних (компіляціям даних); згідно пунктів 3, 4 частини першої статті 8 цього Закону, вони визнаються об'єктами авторського права

нарівні з іншими творами, визначеними також у статті 433 Цивільного Кодексу України [9].

Відповідно до формулювання положення Закону України «Про авторське право і суміжні права», яким бази даних (компіляції даних) визначаються як «сукупність творів, даних або будь-якої іншої незалежної інформації у довільній формі, в тому числі — електронній, підбір і розташування складових частин якої та її упорядкування є результатом творчої праці, і складові частини якої є доступними індивідуально і можуть бути знайдені за допомогою спеціальної пошукової системи на основі електронних засобів (комп'ютера) чи інших засобів», безпосередньо вказує на те, що у вигляді баз даних можуть бути представлені будь-які об'єкти авторського права, які можуть бути відтворені за допомогою високих технологій. Насамперед це стосується творів літератури, науки, музичних творів, аудіо і відеопродукції, програм мовлення, які можуть бути представлені в аудіо-, візуальному або аудіовізуальному зображенні незалежно від формату за допомогою комп'ютерних систем, в тому числі і тиражовані, включаючи передані за допомогою комп'ютерних та/або телекомунікаційних систем (телекомунікацій) [10].

Відповідно до частини першої статті 176 КК України [11] «Порушення авторського права і суміжних прав» предметами злочину є твори науки, літератури, мистецтва, комп'ютерні програми і бази даних, виконання, фонограми, програми мовлення, у тому числі такі, які розміщені на відповідному носії — аудіо, відео касеті, дискеті та іншому носії. Це зазначається і авторами, які досліджували вказану проблематику, і, зокрема, визначали предмет цього злочину.

Натомість, у класичній теорії кримінального права предмет злочину, здебільшого, визначається як матеріальний об'єкт [12] або предмет матеріального світу, певними властивостями якого кримінальний закон пов'язує наявність в діях особи ознаки конкретного складу злочину [13], чи, діючи на які, особа посягає на блага, що належать суб'єктам суспільних відносин [14], або з приводу яких, або у зв'язку з якими вчинюється злочин [15].

При цьому, в останні роки науковці продемонстрували тенденції визначення в якості предметів злочину предметів об'єктивного світу. Так, О.Е. Радутний у 2002 році визначив предмет злочину як речі або інші явища об'єктивного світу (інформація, енергія тощо), з властивостями яких кримінальний закон пов'язує наявність в діянні особи ознак складу конкретного злочину [16]. Це визначення, серед інших стало основою подальшого аналізу, зокрема, комп'ютерної інформації в якості предмета злочину [17] та *визначення віртуального предмета злочину*, яке було зроблено у 2003 році, *під яким розуміється такий предмет об'єктивного світу, який створений за допомогою спеціальних методів та (або) засобів, є фізично відсутнім, але має зовнішнє представлення або має набути такого представлення, за допомогою спеціальних методів та способів впливу* [18].

Досліджуючи визначення комп'ютерних програм і баз даних як предметів цивільно-правової та кримінально-правової охорони, а також їх властивостей, стає очевидним, що вони не підпадають під стає (традиційне) визначення предмета злочину за класичною теорією кримінального права, оскільки вони:

а) не належать до предметів матеріального світу,

б) не є матеріальними об'єктами.

Проте саме за цими та іншими ознаками, які передбачають наявність спеціальних засобів і способів створення та спеціальної обробки задля надання зовнішнього представлення, необхідного для сприйняття людиною, вони належать до віртуального предмета злочину.

Необхідно звернути увагу на те, що в якості предметів, на які спрямовані протиправні дії злочинця, комп'ютерні програми і бази даних, а також твори науки, літератури, мистецтва, виконання, фонограми, програми мовлення безпосередньо зазначені у статті 176 КК України, тобто стають обов'язковими для встановлення і доказування предметами цього злочину.

Очевидно, що в якості зауважень до такого підходу може зазначатися обов'язкова необхідність матеріального закріплення відповідного твору, програми, бази даних тощо на матеріальному носії. Однак за змістом самої ж частини першої статті 176 КК України, очевидно, що законодавець, насамперед, мав на увазі саме як закріплені на відповідному носії предмети, так і ті, які не мають такої ознаки, оскільки, у досліджуваній нормі зазначено, що кримінально-караними є незаконне відтворення та поширення «творів науки, літератури, мистецтва, комп'ютерних програм і баз даних, виконань, фонограм, програм мовлення, у тому числі таких, які розміщені на відповідному носії — аудіо, відеокасеті, дискеті та іншому носії». Тобто, у нормі йдеться альтернативно про предмети, які не закріплені на певних носіях, та такі, які на носіях закріплені.

Детально необхідно підійти до аналізу можливості представлення у вигляді копії (баз) даних творів науки, літератури, мистецтва. Виходячи з визначення баз даних, наведеного у статті 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права», зазначені твори можуть бути представлені у вигляді баз даних, якщо вони викладені у вигляді:

- сукупності творів;
- сукупності даних;
- сукупності будь-якої іншої незалежної інформації, — у довільній формі, в тому числі — електронній, підбір і розташування складових частин якої та її упорядкування є результатом творчої праці, і складові частини якої є доступними індивідуально і можуть бути знайдені за допомогою спеціальної пошукової системи на основі електронних засобів (комп'ютера) чи інших засобів.

Виходячи з наведених ознак баз даних, можна виділити специфічні ознаки комп'ютерних баз даних, як різновиду баз даних в цілому. Якщо бази даних в цілому можуть вважатися собою вказані сукупності, створені у довільній, в тому числі, електронній формі, то комп'ютерні бази даних можуть мати виключно електронну форму. Специфічною для баз даних також є система пошуку, оскільки для комп'ютерних баз даних вона може здійснюватися виключно за допомогою комп'ютерних систем, на відміну від баз даних, які не є електронними.

Враховуючи варіативність у можливості представлення баз даних, яка включає електронне представлення та можливість здійснення пошуку у них за допомогою комп'ютерних систем, слід визначити, що до комп'ютерних баз даних належать сукупності творів, даних або будь-якої іншої незалежної інформації в електронній формі, підбір і розташування складових частин якої та її упорядкування є результатом творчої праці, і складові частини якої є доступними індивідуально і можуть бути знайдені за допомогою спеціальної пошукової системи на основі комп'ютерних систем.

Реалії доводять, що сучасний світ наповнений електронними базами даних, які не лише представляють твори науки [19], літератури [20] та мистецтва [21], а й містять їх і надають право вільного індивідуального доступу до них [22], а також самі, або за допомогою інших систем [23] забезпечують пошук таких творів.

Також до переліку нематеріальних предметів злочинів, що посягають на авторське право і суміжні права, на які може спрямовувати свої дії злочинець з допомогою комп'ютерних систем, безпосередньо належать аудіо-, візуальні та аудіовізуальні твори, які мають електронне представлення: музичні твори, фонограми, кінематографічні твори. У разі посягання на такі за допомогою

комп'ютерних систем злочинець, навіть маючи вільний доступ до них, має можливість їх отримання і / або поширення, всупереч волі їх власника або особи, яка має виключні права на таке поширення. Каталоги таких творів і самі вони безпосередньо у великій кількості представлені в Internet. Так, за пошуком «скачати безплатно» (рос.) пошукова система META надає посилання на 7 574 web-сайти [24], пошукова система RAMBLER — на 191 102 web-сайти [25], пошукова система GOOGLE — близько 15 000 000 web-сайтів [26], з яких п'ята частина стосується аудіо- і відеопродукції [27]: «фільмів» та «музики». Такі дані навіть поверхового моніторингу вражають очевидною і тотальною кількістю відкрито рекламованих і відкритих для доступу творів, посягання на які вчинюються щомиттєво. Ці предмети — музичні і кінематографічні твори, які мають і цінність, і вартість, але не мають зовнішнього представлення без застосування до них спеціальних методів обробки, засобів та заходів, також не можуть бути визначені предметами злочину за визначенням предмета злочину класичною теорією кримінального права, а повинні розумітися як віртуальні предмети злочину.

Практично необхідним є аналіз та визначення в якості предмета злочину, передбаченого статтею 176 КК України програм телебачення і радіомовлення. У разі визнання їх віртуальними предметами злочину через специфіку їх трансляції та представлення, у тому числі в Internet, вони отримують статус предмета злочину, передбаченого статтею 176 КК України, і посягання на них безсумнівно тягнутиме застосування кримінальної відповідальності.

Такі дослідження будуть проведені найближчим часом, проте вже зараз необхідно зауважити, що ефірні трансляції телевізійних та радіоканалів у світі, в тому числі і в Україні, планомірно і поступово переходять на високотехнологічне транслявання: цифрове, супутникове, стрім-телебачення тощо. Крім того, слід враховувати *Internet-ресурси сучасних телевізійних і радіоканалів*, які також належать до об'єктів авторського права і суміжних прав, а за характером отримання та набуття зовнішнього представлення належать до віртуального предмета злочину. До того ж їх ознаки містять всі ознаки копії (баз) даних, оскільки вони: а) є сукупністю творів, даних або будь-якої іншої незалежної інформації у довільній формі, в тому числі — електронній; б) підбір і розташування їх складових частин та їх упорядкування є результатом творчої праці; в) складові частини їх є доступними індивідуально [28] і можуть бути знайдені за допомогою загальних та спеціальних пошукових систем на основі електронних засобів (комп'ютера) чи інших засобів [29].

Об'єктивно зумовлене колишніми реаліями, проте явно вузьке на сьогодні сприйняття в якості предмета злочину виключно матеріальних предметів або предметів виключно матеріального світу призводить до неможливості визначення в якості предмета злочину предметів, які не мають матеріальної (відчутної) ознаки, які не можна сприйняти (побачити, почути, відчуті) без спеціальної обробки. Труднощі у тлумаченні таких предметів об'єктивного світу, які не мають матеріальної ознаки, навіть якщо вони безпосередньо зазначені у диспозиції відповідної норми кримінального закону, оскільки загальнотеоретичне сприйняття предмета злочину базується на матеріалістичному підході. Матеріалістичний підхід до визначення предмету злочину зумовлює помилки при визначенні дійсного (реального) предмета злочинів, які посягають безпосередньо на віртуальний предмет високих технологій, оскільки в якості предмета злочину помилково сприймається носій, на якому такий предмет розміщений, чи звідки якому він передається. Саме до таких належать такі об'єкти авторського права і суміжних прав, які мають електронне представлення, в тому числі і ті, які представлені на відповідних носіях.

Виходячи з наведеного вище, необхідно звернути увагу на об'єктивну необхідність трансформації визначення предмета злочину і визнання існування віртуального предмета злочину з урахуванням революційного розвитку під впливом високих технологій як об'єктів авторського права, які підлягають кримінально-правовому захисту, так і видів новітніх злочинів та способів вчинення злочинів, що посягають на такі об'єкти.

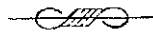
Розвиток інформаційного суспільства, як новий рівень відносин в світі, який завдяки існуванню транснаціональним глобальним інформаційним мережам не може встановити кордонів для руху інформаційних потоків і новітніх технологій, вимагає від сучасної вітчизняної науки кримінального права визнання існування поряд з матеріальним предметом злочину віртуального предмета злочину, який, по суті, є віддзеркалюванням матеріального предмета злочину у інформаційному (віртуальному) просторі.

Список використаних джерел

1. Конвенція Ради Європи про кіберзлочинність / Рада Європи / Конвенція / Міжнародний документ від 23.11.2001/ 994_575/ Редакція від 07.09.2005. Ратифікований на підставі Закону України «Про ратифікацію Конвенції про кіберзлочинність» від 07.09.2005 № 2824-IV Чинний. Редакція від 07.09.2005 // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України.
2. Паризький Акт від 24 липня 1971 року щодо Бернської Конвенції про захист літературних та художніх творів / Документ 995_031, редакція від 31.05.1995 на підставі 189/95-вр. Дата підписання: 24.07.71 р. Дата приєднання Україною: 31.05.95 р. на підставі Закону України «Про приєднання України до Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів Паризького акта від 24 липня 1971 року, зміненого 2 жовтня 1979 року) // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України.
3. Соглашение по торговым аспектам прав интеллектуальной собственности СОТ; Угода, Міжнародний документ від 15.04.1994. Документ 981_018, редакція від 15.04.1994 // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України <http://www.rada.kiev.ua/>.
4. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право, прийнятий Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 року та положення Бернської конвенції (1971 р.), на які містяться посилання у Договорі (Договір ВОІВ про авторське право) (1996). ВО інтелектуальної власності; Договір, Міжнародний документ від 20.12.1996 Документ 995_770, редакція від 20.09.2001 на підставі 2733-14. Приєднання приєднання до Договору на підставі Закону України «Про Приєднання України до Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право» № 2733-III (2733-14) від 20.09.2001 // ВВР. — 2002. — № 2. - Ст.16 // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України <http://www.rada.kiev.ua/>.
5. Міжнародна конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення / ООН; Конвенція, Міжнародний документ від 26.10.1961. Документ 995_763. Вчинено в Римі 26 жовтня 1961 року, редакція від 20.09.2001 на підставі 2730-14. Приєднаний на підставі Закону «Про приєднання України до Міжнародної конвенції про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення» / Відомості Верховної Ради (ВВР). — 2002. — № 2. — Ст.13 // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України <http://www.rada.kiev.ua/>.
6. Соглашение по торговым аспектам прав интеллектуальной собственности СОТ / Угода, Міжнародний документ від 15.04.1994 Документ 981_018, редакція від 15.04.1994 // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України <http://www.rada.kiev.ua/>.
7. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми, прийнятий Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 року / ВО інтелектуальної власності; Договір, Міжнародний документ від 20.12.1996 Документ 995_769, редакція від 20.09.2001 на підставі 2732-14 Приєднання на підставі Закону України «Про приєднання України до Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми» (Відомості Верховної Ради (ВВР). — 2002. — №2. — Ст.15) // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України <http://www.rada.kiev.ua/>.
8. Відомості Верховної Ради (ВВР). — 1994. — № 13. — Ст. 64.
9. Цивільний кодекс України. — Відомості Верховної Ради (ВВР), 2003, NN 40-44, ст.356
10. В.М.Брижко, В.С.Цимбалюк, А.А.Орехов, О.Н.Гальченко е-будуище и информационное право/ Под редакцией доктора юридических наук, профессора Р.А.Каложного, доктора экономических наук, профессора М.Я.Швеца — К.: «Интергал», 2002. — С. 79.
11. Кримінальний кодекс України. — Відомості Верховної Ради (ВВР). — 2001. — № 25-26. — Ст.131.
12. Коржакський М.Й. Предмет і об'єкт злочину: Монографія. — Д.: Юрид. акад. Мінва внутр. справ; Ліра ЛТД, 2005. — С. 119.
13. В.Я.Тацій. Об'єкт і предмет злочину — Х.: УкрОА, 1991. — С. 33; Кримінальне право України: Загальна частина: підручник для студентів юрид. спец. вищ. навч. закладів освіти/ [М.І.Бажанов], Ю.В.Баулін, В.І.Борисов та ін. / За заг. ред. професорів [М.І.Бажанова], В.В.Сташиса, В.Я.Тація. — Київ-Харків: Юрінком Інтер-Право, 2002. — С. 128.
14. Кримінальне право України: Загальна частина: Підруч. для студ. юрид. вузів і фак. / За ред. П.С.Матишевського, П.П.Андрушка, С.Д.Шапченка. — К.: Юрінком Інтер, 1997. — С. 131.
15. Чернишова Н.В. Кримінальне право України (Загальна частина). Навчальний посібник. — К.: Атака, 2003. — С. 68; Уголовное право Украины: Общая часть. Учебник / Отв. ред. Кондратьев Ю.Я. / Под ред. Клименко В.А., Мельника Н.И. — К.: Атика, 2002. — С. 104.
16. Радутний О.Е. Кримінальна відповідальність за незаконне збирання, використання та розголошення відомостей, що становлять комерційну таємницю (аналіз складів злочинів): Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. — Харків, 2002. — С. 10.
17. О.Мазуренко, Н.Розенфельд. Комп'ютерна інформація, як предмет злочинів, передбачених Розділом XVI КК України // Право України. — 2004. — № 6, — С. 80-83.
18. Розенфельд Н.А. Кримінально-правова характеристика незаконного втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж: Автореф. Дис. ... канд. юрид. наук. — К., 2003. — С. 9.
19. Каталог творів науки: Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського http://www.nbuv.gov.ua/new/04_kiev/MED/DocumentRoot/dis_r.html; Каталог авторефератів дисертацій <http://ualib.net/01-06.htm>; Электронная студенческая научная библиотека «Ведак <http://www.lib.ua-ru.net>.
20. Каталог творів літератури: Каталог GALA художньої літератури <http://gala.com.ua/catalog.php?group>; Каталог літератури Київського ресурсного центру http://projactswe.kiev.ua/rescenters/kiiev/c5_10.html; Каталог Центру навчальної літератури <http://cul.com.ua/catalogue.html?cat=6>; Каталог книг художньої літератури <http://knzha.com/ukr/catalog/80/?pos=11>.
21. Каталог творів мистецтва: Каталог произведений искусства <http://hsal.com.ua/doska/cgi-bin/do/read.cgi?c=68&m=31>; Каталог произведений искусства в стиле соцреализма <http://mesto.com.ua/Detailed/3159.php> Каталог фарфоровых произведений искусства <http://www.komod.com.ua/news/franz.html>; Каталог живописи <http://www.kartina.com.ua/painting2.htm>; Каталог бронзової скульптури <http://www.salon-antik.kiev.ua/index.php?cmd=-.n=&printmode=1>; Каталог античної скульптури <http://www.idea.m.ua/en/galereya/65.html>; Каталог картин русских и советских художников <http://w3d.org.ua/site/m332.html>
22. Віртуальні бібліотеки: Віртуальна бібліотека в каталогі Ресурси <http://www.hotmail.com.ua/dir/Detailed/1034.php>; Віртуальна бібліотека Метро <http://netcat.org.ua/category/603.html>; Частная виртуальная библиотека по проераммированию <http://doc.pp.ru>; Віртуальна бібліотека Гінета <http://www.zaporozhye.org/pages/Detailed/160.html>; Библиотека Максима Мошкова <http://www.lib.ru>.

Віртуальні музеї, галереї, виставки, колекції: Віртуальний музей українського народного творчества http://www.ukrfolkart.narod.ru/ukr_osp/ukr_osp5.htm; Київська віртуальна

- художня галерея kiviart.com/index_u.htm; Віртуальний музей ГУЛАГУ gulag-museum.org.ua/ua/translate.htm; Віртуальний музей С.Пенлюри www.synonpeltura.kiev.ua/htmls/news_1.html; Віртуальний музей «Народне мистецтво України» www.umka.com.ua/ukr/catalogue/519/; Віртуальний музей фотографії www.gazeta.lviv.ua/articles/2005/07/27/7304/; Віртуальний музей Айвазовського www.art-home.iatp.org.ua/; Віртуальна шкільна галерея www.dayka.uzhgorod.ua/UA/Virtualiskeptar.htm; Віртуальна галерея мистецтва [Virtual Art Gallery uasearch.kiev.ua/?cat=141&ps=15&np=9](http://VirtualArtGallery.uasearch.kiev.ua/?cat=141&ps=15&np=9).
23. Пошукові системи: «GOOGLE» <http://www.google.com.ua/>; «YAHOO» <http://www.yahoo.com/>; «META» <http://www.meta.ua/>; «RAMBLER» <http://www.rambler.ru/>.
24. Пошукова система META: «скачать бесплатно» / <http://meta.ua/search.asp?q=%F1%EA%E0%F7%E0%F2%FC+%E1%E5%F1%EF%EB%E0%F2%ED%EE&m=>.
25. Пошукова система RAMBLER за пошуком «скачать бесплатно» <http://www.rambler.ru/srch?set=www&words=%F1%EA%E0%F7%E0%F2%FC+%E1%E5%F1%EF%EB%E0%F2%ED%EE&btnG=%CD%E0%EB%F2%E8%21>
26. Пошукова система GOOGLE за пошуком «скачать бесплатно» <http://www.google.com.ua/search?q=%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%87%D0%B0%D1%82%D1%8C+%D0%B1%D0%B5%D1%81%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D1%82%D0%BD%D0%BE&hl=ru&start=200&sa=N>.
27. За пошуком «скачать бесплатно» фільми, музику» пошукові системи META [; RAMBLER \[; GOOGLE/<http://www.google.com.ua/search?hl=ru&q=%D1%81%D0%1%8C+%D0%BA&meta=>.\]\(http://www.rambler.ru/srch?A%E0%FB&btnG=\)](http://meta.ua/search.asp?q=%E1%E5%F1%EF%EB%E0%F2%ED%EE+%F1%EA%E0%F7%E0%F2%FC+%F4%E8%EB%FC%EC%FB&m=)
28. Web-сайти українських телевізійних каналів, які здійснюють трансляції програм через Internet: Перший національний канал <http://www.1tv.com.ua/>; Телеканал 1+1 <http://www.1plus1.kiev.ua/>; ICTV www.ictv.ua/; Телеканал Інтер www.inter.ua/; Новий канал www.novy.tv/; 5 канал <http://www.5tv.org.ua/>; Канал НТН <http://www.ntn.ua/>; Телеканал СТБ (Н.Р.: станом на 15 травня 2007 року — в текстовому режимі за даними пошукової системи META) <http://www.stb.ua/>; Телеканал К1 www.k1.tv/.
- Web-сайти On-line ретрансляторів програм українських телевізійних каналів в Internet: UkrainaTV <http://www.ukrainatv.com/>; www.tvukraina.com
29. UkrainaTV.com <http://www.ukrainatv.com/>.

О. В. Розгон,

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін.

Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна,

кандидат юридичних наук

ФОРМИ ВЛАСНОСТІ В КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ

Прагнення України на початку 90-х рр. XX століття стати незалежною суверенною державою об'єктивно спонукало до початку процесу розробки і прийняття нової Конституції України. Першим етапом цього конституційного процесу слід вважати період від 16 липня 1990 р. до 26 жовтня 1993 р.

Початок його пов'язують з прийняттям Верховною Радою Української РСР 16 липня 1990 року Декларації «Про державний суверенітет України». У цьому важливому політико-правовому документі вперше було закладено основоположні принципи, які пізніше дістали правове закріплення у Конституції України 1996 р.

Достатньо важливим і актуальним й досі залишається питання власності. Так, у розділі VI «Економічна самостійність» Декларації «Про державний суверенітет України» було записано, що Україна самостійно визначає свій економічний статус і закріплює його в законах. Народ України має виключне право на володіння, користування і розпорядження національним багатством України. Україна має право на свою частку в багатстві колишнього СРСР, зокрема в алмазному та валютному фондах і золотому запасі, які створені завдяки зусиллям народу Республіки.

Різноманітність форм власності та сама складність регулювання відносин завжди робить ці відносини актуальними.

Насамперед зазначимо, що форма права власності — це особливість правового режиму об'єкта стосовно певних видів суб'єктів цивільного права.

Незважаючи на значення внесеного до проекту Конституції 1992 року розділу «Громадянство і суспільство», на жаль, проблему співвідношення «держави—суспільство» вирішити до кінця не вдалося.

Недостатньо обґрунтованим було закріплення такої форми власності, як «суспільна власність», видами якої вважали лише державну і комунальну (муніципальну) власність Центром уваги нової Конституції України є людина як найвища соціальна цінність, її права і свободи та їх гарантії. Основним об'єктом конституційного регулювання мають бути відносини між громадянином, державою і суспільством. Регулювання Конституцією цих, а також інших відносин має бути спрямоване на забезпечення умов життя, гідних людині, формування громадянського суспільства [1, с. 84-86].

Проблемами, які бачаться у діючій Конституції України 1996 р., є неврегульованість між нормами Конституції України та поточним законодавством стосовно відносин власності.

Право власності є одним із основних речових прав. Його можна розглядати в об'єктивному та суб'єктивному розумінні. Право власності в об'єктивному розумінні — це сукупність правових норм, які регулюють відносини з приводу володіння, користування і розпорядження майном.

В об'єктивному розумінні право власності бачиться по-різному: а) як інститут цивільного права [2, с.275; 3, с.360], б) як комплексний інститут [4, с. 280; 5, с.304-305]. Остання точка зору видається більш слушною, оскільки норми про право власності містяться як у цивільному, так і в інших галузях законодавства (житловому, земельному, господарському, сімейному, трудовому).

Право власності у суб'єктивному розумінні — це міра можливої поведінки особи при реалізації належних їй правомочностей щодо володіння, користування, розпорядження майном.

Суб'єктами права власності є український народ, юридичні та фізичні особи, а також держава Україна, Автономна Республіка Крим, територіальні громади, іноземні держави й інші суб'єкти публічного права (ст. 318 ЦК). Кожен із суб'єктів права власності повинен здійснювати його з урахуванням вимог закону, не порушувати права інших осіб, не завдавати шкоди довкіллю та дотримуватися моральних засад суспільства.

Закон України «Про власність», який втратив чинність, проголошував різноманітність існуючих в Україні форм власності, прямо зазначивши лише три: приватна, колективна (комунальна) і державна. Цивільний кодекс (далі — ЦК) України, на відміну від Конституції України, визначає, що в Україні існують: право власності українського народу (ст. 324); право приватної власності (ст. 325); право державної власності (ст. 326); право комунальної власності (ст. 327).

Право приватної власності — це право фізичної або юридичної особи володіти, користуватися, розпоряджатися належним їй майном у межах,

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА
ТА ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ**

Збірник наукових праць»

ПРИСВЯЧЕНИЙ
уо-гії річниці з дня народження
першого голови Конституційного Суду України
Л. 17. Юзькова

Частина 2.

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ
Видавництво Хмельницького університету
управління та права
2008

УДК 342
ББК 67.300
А 43

Редакційна колегія:

Олуйко В. М., доктор наук з державного управління, професор (голова ред. колегії); Андрейцев В. І., доктор юридичних наук, професор; Гришук В. К., доктор юридичних наук, професор; Кондратьєв Р. І., доктор юридичних наук, професор; Стефанчук Р. О., доктор юридичних наук; Шевченко Я. М., доктор юридичних наук, професор.

А 43 **Актуальні проблеми конституційного права та державотворення:** 36. наук. пр. / За заг. ред. В. М. Олуйка. — Хмельницький: Вид-во Хмельницького університету управління та права, 2008.

Частина 2. — 357 с.

ISBN 978-966-8823-21-3

**Рекомендовано до друку Вченою радою
Хмельницького університету управління та права
(протокол № 9 від 2 червня 2008 року)**

У збірнику представлені наукові праці, які були оприлюднені на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Проблеми становлення і розвитку конституційної держави в Україні», що відбулась у Хмельницькому університеті управління та права 14-15 березня 2008 року та була присвячена 70-ій річниці з Дня народження першого Голови Конституційного Суду України Л. П. Юзькова.

Розміщені у збірнику дослідження стосуються найважливіших проблем конституційної реформи, конституційної юрисдикції, реформування системи органів державної влади та місцевого самоврядування та інші питання державного будівництва.

Збірник розрахований на наукових та науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів і наукових установ, студентів, аспірантів та докторантів юридичного напрямку, практичних працівників і широкий читацький загал.

Організаційний комітет Всеукраїнській науково-практичній конференції «Проблеми становлення і розвитку конституційної держави в Україні» не завжди поділяє думку учасників конференції.

ISBN 978-966-8823-21-3

© Колектив авторів, 2008
© Хмельницький університет
управління та права, 2008